

Z kroniky času

vzpomínky na události před 100 lety

*Českoslovenští legionáři a padlí v 1. sv. válce
nesmí být zapomenuti*

Vyskytná 2018

Historie Rakouska-Uherska

Rakousko-Uhersko byl státní útvar existující od 8. června 1867 do 31. října 1918. Vznikl přeměnou rakouského císařství (habsburské monarchie) na základě tzv. Rakousko-uherského vyrovnání v únoru 1867.

*Přišla zpráva zeměpána
časně z rána k nám,
abych se se vším rozloučil,
že rukovat musím.
Že dostanu šedý šaty,
flintu, bajonet,
abych svému zeměpánu
dobil celý svět.
Domove, domove,
já ve světě sám a sám,
každý den si vzpomínám
jestli já se ještě
do Čech podívám.*

Vážení spoluobčané,

*v letošním roce si připomínáme 100. výročí vzniku samostatného Československa. Můžeme říci, že vznik našeho státu byl téměř pohádkový, neboť jen pár zapálených idealistů dokázalo zařídit změnu hranic od Aše až po Mukačevo. Měli bychom si uvědomit, že vznik našeho samostatného státu nevyplýnul z výsledků světové války, ale předcházelo mu mnoho jednání odehrávajících se v Praze, Paříži, Washingtonu i na Sibiři. Byl vykoupen těžkými obětmi a nebezpečnou zahraniční i domácí politikou mužů, kteří byli připraveni obětovat vše. Hlavní roli mezi nimi hrál profesor a poslanec **Tomáš Garrigue Masaryk**, téměř sedmdesátiletý. V Rusku zakládal legie, neúnavně cestoval od oddílu k oddílu a sám řešil všechny otázky od logistiky až po vojenskou taktiku. Jeho přičiněním tak vznikl stát, mezi jehož 13 miliony obyvateli byly i tři miliony Němců, 750 tisíc Maďarů, 500 tisíc Rusínů, 200 tisíc Židů a skoro 100 tisíc Poláků.*

Bohužel vzniku našeho samostatného státu předcházela 1. světová válka. Muselo dojít k této válce? Nemuselo, ale kdyby nedošlo k sarajevskému atentátu, našly by si mocnosti zřejmě jinou záminku. Německo s Rakousko-Uherskem toužilo po přerozdělení Evropy a získání kolonií.

Válka trvala dlouhé čtyři roky, a když skončila, došlo k novému uspořádání světa a definitivní proměně společnosti. Následky bojů byly obrovské. Nejen že došlo k nesmírným materiálním škodám, ale mnoho vojáků válka poznamenala na celý život. Svět už nikdy nebude jako před válkou, kterou údajně prošlo osm milionů mužů, padlo jich 1,2 milionu, zraněných bylo 3,6 milionů a 2,2 milionů nezvěstných a zajatých.

První kroky nové republiky nebyly snadné, neboť Československo bylo mnohonárodnostním státem s rozdílnou ekonomikou regionů. Ne všichni byli spokojeni, takže musela občas zasahovat i armáda. Náš stát nakonec dosáhl mezinárodního uznání a velmi dobrého ekonomického postavení.

Jak by asi vypadal svět bez krvavé zkušenosti 1. světové války?

Nevíme, ale když 28. července 1914 boje vypukly, museli také muži z Vyskytné, Branišova a Sedlišť do této války odejít. Podle (vyskytenské) kroniky jich bylo jen z Vyskytné 114. Domů se již nikdy nevrátilo 45, padli, a o některých se neví ani kde. Z některých rodin odešli do války i 3 muži např. z čp. 14 Štěpán: Jan,

J. Herna a J. Miksa, Branišov

František, Rudolf, z čp. 25 Matějka: Jan, Josef, Stanislav (Stanislav padl), z čp. 45 Paclík: Rudolf, Josef a Jan (Rudolf padl), z čp. 54 Vašíček: Josef, Václav, František (Václav a František padli), z čp. 78 Matějka: František, Jan, Ludvík (František padl). Z rodiny Janáčkovy na Lampusu odešlo do války podle (sedlišťské) kroniky dokonce šest synů (padl František v srbském zajetí).

Řada rodáků bojovala v legiích ať už v ruských, italských či francouzských. Zajímalo nás, kde tito vyskytenští, sedlišťští a branišovští rodáci – vojáci (nejen legionáři), bojovali, kde byli zajati, a také jak se dostávali domů.

Víme, že někteří legionáři se vraceli až po šesti letech. Většinou nevěděli několik dlouhých let nic o svých rodinách. Rodiny žily v ustavičném strachu o život svých blízkých a s úzkostí čekaly na zprávy o nich. Z přiložené válečné korespondence, která se zachovala v rodinách Vytiskových (Litomiských) čp. 2, Dolejších čp. 49 a Fridrichovských čp. 120 se můžete dozvědět, jak těžké to byly časy pro obě strany. Především těmto rodinám, ale i ostatním, jejichž vzpomínky byly zaznamenány již dříve, velmi děkujeme.

Víme, že jsme nezdokumentovali všechno o zdejších legionářích a padlých vojácích, ale bohužel pamětníků ubývá. Nezbyvá tedy nic jiného, než abyste si tyto události doplnili ze vzpomínek vašich předků a pokud se o ně budete chtít s námi podělit, rádi je s vaším souhlasem uveřejníme příště.

*Věra Jarošová
Alena Vesecká*

*Jak bolno mi u srdce
v nevlídné cizině,
kde často slzy
mou smáčejí líc.
Mysl má zalétá
přes hory k dědince,
kterou však bohužel
nespatřím víc.
Zrak můj stále hledí v dál,
kde jsem své drahé zanechal.
Útěchu žádnou když nemám,
Kde domov můj si zazpívám.*

Co jsou to vlastně „legie“?

Československé legie je označení používané pro jednotky dobrovolnického zahraničního vojenského odboje Čechů a Slováků za první světové války (a ruské občanské války). Legie tvořili čeští a slovenští krajané žijící v zahraničí a bývalí vojáci rakousko-uherské armády, kteří se po zajetí armádami Dohody rozhodli dobrovolně vstoupit do řad legií a dezertovat k nepřátelským vojskům. Tím porušili vojenskou přísahu českému králi a rakousko-uherskému císaři. **Jejich pozdější nesporné vojenské úspěchy sehrály významnou roli při jednáních o vzniku samostatného Československa v roce 1918 jako nástupnického státu někdejšího Českého království.**

Název československé legie vznikl až po válce, za války se používalo souhrnné označení revoluční dobrovolná vojska (později zahraniční čs. vojska).

Znak používaný československými legionáři na pokrývkách hlavy od roku 1918, tzv. Sdružený znak legií

Alois Janáček, Sedliště

Jindřich Janáček, Sedliště

Nejvíce vojáků z obce Vyskytná a Branišov bojovalo i padlo na ruské frontě a v ruských legiích

V letech 1914–1920 to byly v Rusku dobrovolnické vojenské jednotky, které bojovaly nejdříve proti rakousko-uherské armádě a Němcům na Ukrajině a poté za ruského cara spolu s Bílou armádou proti Rudé armádě.

Předchůdcem legií v Rusku byla **Česká družina**. Dne 7. ledna 1919 bylo z brigády vytvořeno **Československé vojsko na Rusi**, které již bylo součástí Československé armády a to zejména zásluhou Masarykovou.

Pro československou armádu v Rusku byla velmi významná **bitva u Zborova** (2. 7. 1917), protože jí byl svěřen samostatný frontový úsek a v tomto konfliktu prokázali Češi své kvality a v odpověď jim byl dovolen neomezený nábor z řad rakouských zajatců. Koncem roku 1917 československé jednotky měly už 38 500 dobrovolníků v legiích a přes 60 tisíc v zajateckých táborech ve spolicích, které Masaryk organizoval jako rezervu legií. V této době se již poprvé dá mluvit **o legionářích**.

Po Říjnové revoluci, ve které se vlády v Rusku chopili bolševici, bylo rozhodnuto vojenským vedením, že se začnou legie přesouvat na západní frontu. Když v březnu 1918 Masaryk „opustil“ legionáře na Rusi, zajistil předtím, aby se vojsko ještě neexistujícího státu stalo *součástí* francouzské armády *a tedy nebylo je* možné využít jako pomocnou sílu v domácích lokálních bojích. Začátkem května 1918 se situace zhoršila – Trockij se definitivně rozhodl, že legie, které ještě nejsou ve Vladivostoku, z Ruska neodjedou a budou silou rozpuštěny a vojáci začleněni do Rudé armády, neposlušný zbytek bude pracovat v průmyslu. Pod tlakem dalších událostí došlo k bojům mezi legiemi a bolševiky na Sibiři a v Povolží. Českoslovenští legionáři dobyli všechna velká města Sibiře i Jekatěrinburg. Vlády spojeneckých států (Francie, Velké Británie, USA) plánovaly československé legionáře ponechat na Rusi a vytvořit z nich jádro intervenčních sil, které by zasáhly proti bolševismu. Československé legie totiž kontrolovaly podstatnou část Sibiře a byly jedinou dobře organizovanou silou v Rusku, jejíž velení podléhalo Francii. Posily spojenců, které do Vladivostoku dorazily, však byly pouze symbolické a z plánované intervence sešlo. Vnitřní problémy Ruska byly stále komplikovanější a udržení magistrály bylo den ode dne složitější.

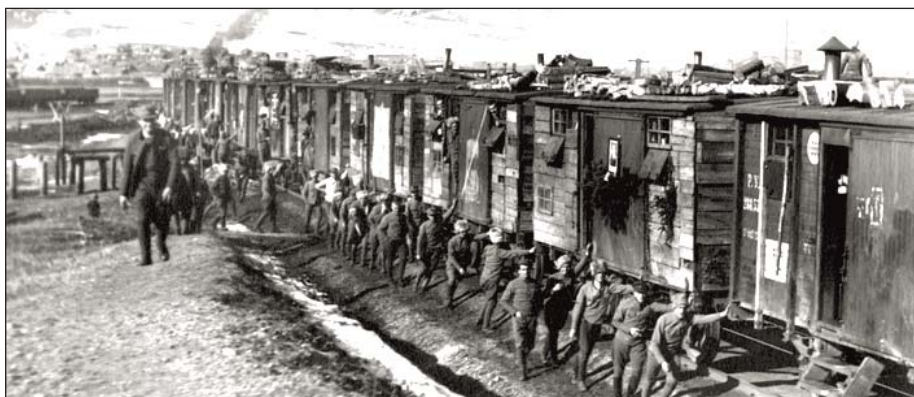
O tehdejším stavu armády nejlépe vypovídá telegram, který byl odeslán Masarykovi:

„Československá armáda na Sibiři prosí o pomoc. Není armáda, která by na horké půdě vydržela tak dlouho, aniž by se roztavila. Armáda strádá fyzicky i mravně. Vojsko bez ohledu třídního či společenského přesvědčení je zachváčeno touhou po domově. Slyšelo dosud pouze sliby. Konce nevidět. Nervy vojska hrozí prasknutím. Stržením národní armády do třídního a politického boje rozkládá se tato třídně i politicky. Podrobnosti sdělíme delegaci z vlasti.“

V lednu r. 1920 už byla situace tragická, neboť bojeschopné zůstaly jen Rudá armáda a československé legie. Začalo se vyjednávat o příměří. Magistrálu už nebylo možné uhlídat. Dne 7. února 1920 bylo konečně podepsáno příměří. Pak už byl sled událostí rychlý. Od 8. dubna se začaly vyklízet pozice legionářů a vše se soustředilo do Vladivostoku. Tam legionáře rozhodně nečekalo vřelé přijetí. Kvůli inflaci byl rubl prakticky bezcenný a hodně se rozmáhala zločinnost. Bylo obtížné sehnat parníky na transport a tak poslední čs. vojáci opustili Vladivostok 21. 11. 1920.

Dle současných statistik celkem 42 lodních transportů odvezlo 72 644 osob, z toho 53 455 poddůstojníků a vojáků, 3004 důstojníků, 4914 invalidů, 1726 žen a 717 dětí, řadu civilistů a několik cizinců.

V Rusku padlo 3652 legionářů, domů k pohřbení ale nikdy nebyli převezeni. Jejich hroby jsou rozesety po celé délce Ruska a 739 legionářů zůstalo neznámých.

Z východní fronty do Vladivostoku přijížděly jeden vlak s našimi legionáři za druhým. Vlaky, které se prodíraly Sibiří, byly sestaveny z tzv. **těplušek**. Byly to vlastně vagony pro dobytek přebudované pro vojsko. Nacházely se

v nich palandy a kamínka, která byla důležitá nejen v zimních měsících. Ně- které vlaky byly obrněné – nejnámější a nejvíce fotografovaný byl Orlík. Na jiných vagonech se vezla děla, koně, auta, ale i letadla. Ve vagonech jste našli i dílny (obuvnické, kovářské i krejčovské), pekárny, kuchyně, zdravotnické ošetřovny, poľní pošty a dokonce i tiskárny a redakce novin...

Legionáři byli po příjezdu do Československa zapojováni do politického dění, především k zajištění sporného území. Na severu země to byla okupace Těšínska a na východě dobytí Slovenska obsazeného maďarskou armádou. Do vojenských akcí se přímo z transportů, které přijížděly postupně z Ruska, posílali zkušení legionáři, vojáci i důstojníci. Nahrazovali české vojáky z bývalé c.k. armády a italské velitele, za jejichž nasazení byla českosloven- ská vláda kritizována.

Ruští legionáři Vyskytná

Dolejší Jan, narozen ve Vyskytné dne 11. 5. 1880, zajat 8. 9. 1914, do legií se přihlásil 19. 11. 1918 v Novonikolajevsku, působil v mobilním oddíle – fi- nanční správa, jako svobodník, demobilizován 1920 (v rakousko-uherské armádě vojn u mob. odd. 2. stř. divize).

Janáček Josef, narozen ve Vyskytné-Lampusu dne 14. 2. 1886, zajat 8. 8. 1916 Otýnile, do legií vstoupil 26. 8. 1916 v Darnici, konec v legiích 29. 7. 1920, v legiích sloužil v 1. zák. pl. a 1. lehk. děl. pl. jako desátník, (v rakousko-uherské armádě svobodník u 28. zem. pl.).

Otec Josef Janáček, mlynář na Lampusu č. 12 a matka Anežka roz. Hodačo- vá.

Kuzdas Stanislav, narozen ve Vyskytné dne 24. 12. 1894, zajat 2. 7. 1917 v Augustovce, do legií vstoupil 17. 9. 1917, konec v legiích 10. 11. 1920, v legiích sloužil jako vojn v 6. stř. pl., demobilizován (v rakousko-uherské armádě vojn u 75. pěším pl.).

Marousek Josef, narozen ve Vyskytné čp. 102 dne 17. 6. 1891, bydliště Bra- nišov, zajat 7. 11. 1915 u Kolki, do legií vstoupil 15. 5. 1916 v Kijevě, konec v legiích 30. 11. 1920, v legiích sloužil v 1. záp. pl. a 4. stř. pl. jako svobodník, demobilizován (v rakousko-uherské armádě desátník u 28. zem. p. pl.).

Otec Josef Marousek, krejčí, Vyskytná čp. 102, matka Marie roz. Kubínová.

Matějka František, narozen ve Vyskytné čp. 78 dne 2. 12. 1892, rolník, zajat 15. 8. 1916 v Rudníkách, přihlášen do legií 10. 2. 1918, konec v legiích 20. 8. 1918, nezvěstný od bojů u Tavolžanky, v legiích sloužil jako vojín v 4. stř. pl., (v rakousko-uherské armádě desátník u 10. dragounského pluku).

Matějka Josef, narozen ve Vyskytné dne 2. 11. 1876 (1875), zajat 8. 9. 1914 v Opole, do legií se přihlásil 1. 6. 1919 v Omsku, byl v legiích pracovníkem inv. roty, demobilizován (v rakousko-uherské armádě vojín u 29. dom. p. pl.).

Linhart Jan, narozen ve Vyskytné čp. 54 dne 24. 6. 1890, rolník, zajat 3. 4. 1915 obec Bactva, do legií přihlášen 23. 7. 1918 v Sery, demobilizován 18. 8. 1920, v legiích bojoval v 3. střel. pluku jako vojín (v rakousko-uherské armádě vojín u 28. p. pl.).

Otec Vojtěch Linhart, chalupník, matka Kateřina roz. Hernová.

Linhart Rudolf, narozen ve Vyskytné čp. 94 dne 23. 2. 1893, zajat 16. 7. 1918 v Ufě, do legií se přihlásil 1. 7. 1918 v obci Bugulma, konec v legiích 1920, sloužil ve štábu 1. stř. div. jako vojín (v rakousko-uherské armádě vojín u 28. p. pl.).

Otec František Linhart, rolník (čp. 66), matka Anna roz. Vytisková.

Manželka Marie Marešová čp. 7, dcera mistra kolářského (oddání 27. 11. 1923).

Přádný Bedřich, narozen ve Vyskytné čp. 108 dne 21. 11. 1886, v legiích uváděn jako svobodník – finanční správa od 29. 1. 1919 do 14. 10. 1920.

Rásocha Václav, narozen ve Vyskytné čp. 59 dne 14. 1. 1894, rolník, zajat 28. 6. 1916 u obce Obertin, do legií se přihlásil 6. 6. 1917 v Sablince, konec v legiích 8. 6. 1920, v legiích bojoval v 4. střeleckém pluku jako vojín, demobilizován (v rakousko-uherské armádě desátník u 28. zem. pl.).

Otec Jan Rásocha, rolník z čp. 59 a matka Anna roz. Matláková z Branišova.

Manželka Marie Okůrková (oddání 27. 2. 1922 v Písku).

Řáda František, narozen ve Vyskytné čp. 39 dne 15. 4. 1889, v legiích od 8. 5. 1920 v prac. rotě, od roku 1905 žil v Rusku, (v rakousko-uherské armádě nesloužil).

Otec Josef, chalupník, Vyskytná čp. 39, matka Josefa roz. Váchová.

Řáda Jan, narozen ve Vyskytné dne 7. 7. 1888, pekař, zajat 24. 3. 1915 v Karpatech, do legií se přihlásil 24. 2. 1918 v Dobrance, zemřel na následky zranění dne 22. 4. 1919 v Krasnojarsku, v legiích bojoval v 2. záložním pluku a 10. střeleckém pluku, jako svobodník (v rakousko-uherské armádě vojín u 75. p. pl.).

Vytiska Václav, narozen ve Vyskytné čp. 2 dne 23. 3. 1880 (27. 3. 1880), zajat 8. 9. 1914, do legií se přihlásil 15. 2. 1918, dne 19. 11. 1918 zařazen do jiných legií (v rakousko-uherské armádě desátník u 29. dom. p. pl.).

Legionáři Branišov

Burian Jan, narozen v Branišově čp. 10 dne 8. 6. 1894, krejčí, zajat v Karpatech 10. 2. 1915, do legií se přihlásil 20. 9. 1918 v Omsku, konec v legiích 1. 12. 1920, bojoval v legiích jako voják v 1. zál. pr. a 3. stř. pl. (v rakousko-uherské armádě voják u 29. zem. p. pl.).

Otec František Burian, chalupník a matka Marie roz. Čeňková z Branišova č. 1.

Matějka Josef, narozen v Branišově čp. 30 dne 9. 3. 1890, zajat 24. 4. 1915 v Karpatech, do legií se přihlásil ve Stavropolu, zařazen 2. 8. 1917, konec v legiích 6. 11. 1920, bojoval v legiích jako voják v 7. stř. pl., demobilizován (v rakousko-uherské armádě voják u 29. zem. p. pl.).

Otec Josef Matějka, chalupník čp. 30 a matka Marie roz. Doskočilová

Matlák Jindřich, narozen v Branišově čp. 9 dne 29. 7. 1891, zajat 23. 6. 1915 v Dněstru, do legií přihlášen 6. 6. 1917 v Bohoduchovském Rudniku, konec v legiích 15. 6. 1920 (23. 9. 1920), bojoval v legiích jako voják u 5. stř. pl. (v rakousko-uherské armádě voják u 75. p. pl.).

Otec Josef Matlák čp. 9 a matka Rozina roz. Rásochová

Manželka Božena Vítková (oddáni 11. 11. 1922 v Novém Rychnově).

Matlák Jan, narozen v Branišově čp. 34 dne 31. 5. 1894, pomocník v zemědělství, zajat 22. 2. 1915 v Karpatech, do legií přihlášen 9. 10. 1916 v Kyjevě, konec v legiích 2. 10. 1920, bojoval v legiích jako voják u 1. a 5. stř. pl., demobilizován (v rakousko-uherské armádě voják u 75. p. pl.).

Otec Jan Matlák, chalupník z čp. 34 a matka Anna roz. Čakovská.

Novotný Jan, narozen v Branišově čp. 22 dne 5. 5. 1890, obchodní příručí, zajat 26. 5. 1915 u obce Dolina, do legií se přihlásil 2. 10. 1919 v Oděse, konec v legiích 15. 11. 1919 – francouzská armáda v Rusku, zajat bolševiky a vrátil se jako válečný zajatec.

Otec František Novotný, chalupník v Branišově čp. 22 a matka Anna roz. Paclíková.

Potěšil Jaroslav, narozen v Branišově čp. 4 dne 7. 11. 1894, zajat 6. 3. 1915 v Karpatech, do legií se přihlásil v Caremburgu, zařazen 31. 5. 1918, konec v legiích 11. 11. 1920, v legiích jako vojn v 9. stř. pl. (v rakousko-uherské armádě vojn u 75. p. pl.).

Otec Josef Potěšil, kovář v Branišově na čp. 4 a matka Anna roz. Oubrechtová
Manželka Anežka roz. Šimová (oddáni 18. 11. 1922)

Ve francouzských legiích bojovali tři vojáci z Vyskytné

Beneš Václav, narozen ve Vyskytné dne 13. 10. 1886, v legiích sloužil v 21. a 22. střeleckém pluku jako vojn, v legiích byl od 17. 3. 1918 do 7. 5. 1919.

Herna František, narozen ve Vyskytné čp. 89 dne 30. 3. 1887, zámečník, do legií se přihlásil 11. 7. 1919 v La Pallice a od bojů 10. 8. 1919 byl nezvěstný, v legiích sloužil v 24. stř. pl. jako vojn.

Otec Vojtěch Herna, chalupník z čp. 89, matka Marie roz. Dalíková.

Málek Alois, narozen ve Vyskytné dne 27. 11. 1873, americký dobrovolník, asi v roce 1908 odešel do Ameriky se svým bratrem, bydlel v Chicagu, do čsl. legií se přihlásil 10. 12. 1917 v Chicagu, zařazen do legií byl 27. 1. 1918, konec v legiích 29. 1. 1921, sloužil v 23. p. pl. jako četař.

Otec Jan Málek, kramář z Vyskytné čp. 19 a matka Kateřina roz. Zahrádecká.

Před vznikem samostatných **legií ve Francii** byly vytvořeny tzv. **cizinecké legie české**, a to už v roce 1914. Jejich první funkční rotou, kde byli pouze českoslovenští vojáci (jinak se běžně míchali mezi ostatní vojsko), byla **rota Nazdar**. Ta bohužel z větší části nepřežila bitvu u Arrasu v květnu 1915. Nic jiného se ani nedalo čekat, cizinecké oddíly byly nasazovány do předních linií a většinou skončily naprosto zmasakrovány (Francouzi raději obětovali cizí životy než své vlastní). Po zničení roty Nazdar byli přeživší vojáci opět rozděleni do různých jiných rot v rámci cizinecké legie. Několik dobrovolníků nastoupilo k letectvu. Teprve v prosinci 1917 vydal francouzský prezident dekret o vytvoření samostatné československé armády ve Francii. Postupně tedy vzniklo několik pěších pluků a divizních legií. Po návratu do vlasti v r. 1918 se tito legionáři vyznamenali ještě v lokálních bojích na našem území. Francouzskými legiemi prošlo celkem 9367 čsl. mužů, padlo jich 560.

V italských legiích bojovali čtyři vojáci z Vyskytné

Jůzl Bohuslav, narozen ve Vyskytné čp. 103 dne 14. 1. 1897, zajat 23. 5. 1917 v Hudilogu, do legií vstoupil 12. 10. 1917 v Padule, konec v legiích 30. 9. 1919, v legiích sloužil v 33. p. pl. a 33. stř. pl. jako desátník (v rakousko-uherské armádě svobodník u 21. p. pl). Po návratu do vlasti sloužil u finanční správy.

Otec Eman Jůzl, obchodník na čp. 103 a matka Marie roz. Fabrová.

Kovář František, narozen ve Vyskytné, dne 8. 10. 1897, do legií se přihlásil 25. 9. 1918, konec v legiích 11. 4. 1923, v legiích sloužil v 39. stř. pl. jako desátník.

Pavlíček Alois, narozen ve Vyskytné čp. 13 dne 2. 3. 1877, švec, zajat 14. 6. 1916 u Monfalcone, do legií vstoupil 11. 4. 1917, konec v legiích 28. 12. 1918 – zemřel v zálož. nemocnici Žižkov, pohřben na Olšanských hřbitovech., v legiích bojoval v 33. stř. pl. a působil v depos. rotě jako vojín, (v rakousko-uherské armádě vojín u 6. dom. pl.).

Otec Vojtěch Pavlíček, švec ve Vyskytné čp. 13, matka Veronika roz. Přádná z Vyskytné čp. 9. Manželka Terezie roz. Urbanová z Častonína čp. 4 (oddáni 29. 4. 1901).

Jan Turek, narozen v Kladinách (dříve obec Vyskytná) dne 26. 6. 1896, bydlíště Častonín, zajat 18. 11. 1917 v Monte Meleto, do legií se přihlásil 11. 5. 1918 v Padule, konec v legiích 18. 5. 1919, v legiích sloužil v 22. p. pl. jako vojín (v rakousko-uherské armádě vojín u 35. p. pl.).

Vznik italských legií se značně odlišoval od ruské a francouzské fronty. O vznik československých jednotek se zasadilo české zajatecké hnutí. Veškeré snahy byly nezávislé na zahraniční Masarykově či francouzské politice. Trvalo to však velice dlouho, než byly oficiální legie povoleny. Italská vláda změnila svůj odmítavý postoj až v dubnu 1918. Do té doby byly naše jednotky roztroušeny mezi italskou armádou, a pokud už působil samostatný československý pluk, tak pod italským velitelem. Po návratu do vlasti byly legie nasazeny do bojů o Slovensko. V italských legiích působil 19 476 čsl. mužů, padlo 725.

Českoslovenští legionáři v Rusku, ale i ostatní, byli s léty zapomenuti. Přestože za první republiky se těšili nemalé úctě, za protektorátu byli

pronásledování nacisty jako účastníci domácího odboje a zastánci myšlenky svobodného Československa. Po r. 1948 byli považováni za nositele Masarykismu a byli podezříváni z protistátní činnosti. Navíc v Rusku působili proti Sovětům, což bylo nepřípustné. Informace o nich zmizely z knihoven, učebnic i archivů. Teprve po r. 1989 se znovu začaly objevovat fotografie ze soukromých sbírek a začalo se přemýšlet, že legionáři nebyli zase tak záporné postavy, jak je měl ve zvyku prezentovat komunistický režim.

*U Zborova hřměla děla,
až se chvěla zem,
když tam naše vojska spěla
s českým praporem.
Před tatíčkem Masarykem
jako lavina,
do boje šla pevným šikem
Česká družina.
Náš tatíčku Masaryku,
na své děti spoléhej,
do boje za republiku,
kdy chceš, si je zavolej!
Přijde prapor za praporem,
všichni budou volat sborem:
Náš tatíčku Masaryku,
na své děti spoléhej!*

Padlí vojáci v 1. sv. válce ve Vyskytné, Branišově a Sedlištích

Duba Václav, nar. 1881, Vyskytná, prohlášen za mrtvého Krajským soudem v Jihlavě.

Fridrichovský Karel, nar. 29. 10. 1882, truhlář, vojín (svobodník) padl na ruském bojišti, od 3. 7. 1915 nezvěstný, Krajským soudem v Táboře dne 9. 9. 1922 prohlášen za mrtvého od 1. 3. 1919.

Otec Josef Fridrichovský, truhlář-kolář, Vyskytná čp. 51 a matka Kateřina roz. Svobodová.

Janáček František, nar. 6. 10. 1887, Lampus, padl v r. 1916 v Srbsku.

Kadlec Josef, nar. 1887, Vyskytná čp, 84, zajat na srbské frontě 23. 11. 1914.

Otec Jakub Kadlec, chalupník, Sedliště 21 a matka Anna.

Manželka Petronila Pechová (oddáni v r. 1911).

Kolář František, nar. 3. 2. 1868

Otec František Kolář, bednář z Vyskytné čp. 79 a matka Rozina roz. Linhartová.

Kolář Josef, nar. 1880 ve Vyskytné, nezvěstný.

Kos František, nar. 14. 7. 1891, Vyskytná 72, nezvěstný od 1. 6. 1916.

Otec Josef Kos, chalupník z Vyskytné čp. 72 a matka Barbora z Putimova.

Linhart František, nar. 7. 7. 1887, Vyskytná čp. 66, padl v Itálii, nezvěstný

od 28. 10. 1918. Otec František Linhart z Vyskytné čp. 94 a matka Anna roz. Vytisková.

Matějka František, nar. 1881, Vyskytná čp. 33, vojín náhr. prap. pěšího plu-

ku 75, zajat, zemřel 10. 1. 1916 ve vojenské nemocnici Katta Kurgan v Rusku, pohřben tamtéž.

Otec František Matějka, obecní kovář z Vyskytné čp. 40 a matka Kateřina, roz. Zemanová.

Matějka František, nar. 2. 12. 1892, Vyskytná čp. 78, padl v Rusku.

Otec Václav Matějka, rolník z Vyskytné čp. 78 a matka Anna ze Zbilid.

Matějka Jan, nar. 1872, nezvěstný.

Matějka Josef, nar. na čp. 29 v Branišově dne 19. 11. 1893, bydliště Branišov

čp. 37, padl 31. 10. 1915 v Rudkách v Rusku.

Matějka Miloslav (Miloš), nar. 1893, Vyskytná čp. 85, řezník, padl 21. 1.

1915 Beskidklase Stryj-Halič, vojín, pohřben 1. 2. 1915, ruská fronta – střelecký pluk 29, 3. set.

Matějka Stanislav, nar. 20. 6. 1891, rolnický syn, Vyskytná čp. 25, vojín, že-

nijní prapor 1, zemřel 3. 5. 1916 v polní nemocnici Podmelec u Tolmina-Příhoří v Itálii.

Otec Jan Matějka, chalupník ve Vyskytné čp. 25 a matka Barbora roz. Do-
lejší.

Marousek Josef, nar. 10. 2. 1890, Branišov čp. 17, u pluku Prokopa Velikého,

Srbsko.

Melmuk Otakar, nar. 19. 4. 1872, obchodník, Vyskytná čp. 73, padl v Srbsku.

Otec Václav Melmuk, mistr mlynářský z čp. 19 a matka Anna roz. Novotná.

- Mikšovský Matěj**, nar. 11. 9. 1881, Branišov čp. 14, padl u Zborova, nezcitlivělý.
- Musil Stanislav**, nar. 18. 5. 1895, Vyskytná čp. 48, zemřel 26. 10. 1918 v nemocnici v Opatii na Krymu v ruském zajetí.
- Novotný František**, nar. 1880, Vyskytná čp. 65, padl v Rusku.
- Novotný Josef**, nar. 27. 2. 1893, Branišov 22, rolník, střel. pluk. č. 29, 12 set., padl 31. 1. 1915 Beskidklause – Skryj-Halič.
- Novotný Josef**, nar. 20. 12. 1885, Vyskytná, kočí, stř. pl. č. 29, 12. set., vojín, úmrtí 31. 1. 1915 v Berkidklause – Skryj-Halič.
Otec Josef Novotný, chalupník a krejčí z Vyskytné čp. 77 (99?) a matka Františka.
- Paclík Rudolf**, nar. 24. 12. 1890, Vyskytná čp. 45, padl v Rusku.
Otec František Paclík, domkař z Vyskytné čp. 95 a matka Anna roz. Vlčková.
- Potěšil Jindřich**, nar. 1889, Vyskytná čp. 112, padl v Itálii.
- Přádný Jan**, nar. 16. 10. 1881, Branišov čp. 32, zemřel v zajateckém táboře v Taškentu.
- Rubík Václav**, nar. 10. 10. 1885, Vyskytná čp. 67, zeměbrancecký pěší pluk 28, nezvěstný od 10. 9. 1914 v Srbsku.
Otec Josef Rubík, chalupník ve Vyskytné čp. 67 a matka Kateřina z Nového Rychnova.
Manželka Marie Straková (oddáni v r. 1912)
- Rychecký Josef**, nar. 15. 11. 1884, Vyskytná čp. 30, padl v Srbsku.
Otec Josef Rychetský, chalupník z Vyskytné čp. 30 a matka Anna roz. Pacílková.
Manželka Anežka Kosová (oddání 17. 2. 1904)
- Řáda Jan**, nar. 7. 7. 1891, pekař, Vyskytná čp. 62, pěší pluk 10 Jana Sladkého Koziny, svobodník, 7. rota 10 pl., do čsl. vojska zařazen 24. 2. 1918. Zemřel po zákeřném zranění do hlavy a břicha 24. 4. 1919 v čsl. nemocnici č. 3 v Krasnojarsku v Rusku, pohřben tamtéž.
Otec Josef Řáda, podruh z Vyskytné čp. 62 a matka Anna Marousková.
- Řáda Václav**, nar. 17. 8. 1885, Vyskytná čp. 62, pomocný pekař, vojín pěšího pl. č. 75, nezvěstný z albánského bojiště v r. 1916, prohlášen Krajským soudem v Táboře za mrtvého a „den smrti stanoven 1. 5. 1917, kterého nepřežil“.
Otec Václav Řáda, podruh ve Vyskytné čp. 62 a matka Anna roz. Marousková.
Manželka Anežka Koubková (oddání v r. 1909)
- Řáda Vojtěch**, nar. 27. 10. 1877, Vyskytná čp. 37

Otec Karel Řáda, chalupník ve Vyskytné čp 37, matka Marie roz. Kochová z Chaloupek.

Sankot Antonín, nar. 14. 1. 1891, Branišov 18, zajat v Rusku, neznámý.

Otec Matěj Sankot, chalupník, a matka Anna roz. Augustová

Sankot Petr, nar. 29. 6. 1893, Branišov čp. 18, od r. 1917 od bitvy u Zborova neznámý.

Otec Matěj Sankot, chalupník a matka Anna roz. Augustová.

Slavětinský Vilém, nar. 2. 1. 1893, Vyskytná čp. 49, kočí, sirotek z porodnice, padl 25. 11. 1914 v Lazarevače v Srbsku.

Slavík Jan, nar. 1892, Vyskytná čp. 64, zemřel v srbském zajetí, neznámý.

Šíma Josef, nar. 18. 2. 1895, Branišov 16, rolník, zemřel v pevnosti v nemocnici v Sarajevu-Bosna. Manželka Anna roz. Zajícová

Šulc Karel, nar. 30. 12. 1893, pekař, neznámý.

Trnka, Bohumil, nar. 1898 (nevlastní bratr Josefa Duby), zemřel ve věku 18 let, neznámý.

Turek Matěj, nar. 16. 1. 1885, Kladiny, bojiště Jižní fronty – Skakaliště-Srbsko, neznámý od 1914, prohlášen za mrtvého.

Urban Josef, nar. 1890, rolník z Častonína, zajat na ruské frontě, od 18. 9. 1914 neznámý.

Urban Josef, nar. 26. 11. 1894, Branišov 30, zemřel 20. 4. 1915 v barákové nemocnici v Szatnarbe-Meti, Uhry (SATU MARE, SATHMAB) – Karpaty-ruské bojiště.

Vašíček Václav, nar. 1880, Vyskytná čp. 54, padl v Rusku.

Vašíček František, nar. 6. 8. 1887, Vyskytná čp. 54, padl v Itálii.

Vytiska František, nar. 7. 5. 1887, Vyskytná čp. 1, padl v Rusku.

Otec Vojtěch Vytiska, rolník z čp. 1 a matka Marie, roz. Vaverková

Zabloudil Josef, nar. 15. 11. 1890, Vyskytná čp. 28, padl v Rusku.

Otec Jan Zabloudil, zedník z Vyskytné čp. 32 a matka Marie, roz. Jachková.

Zápotočný František, nar. 14. 12. 1892, Sedliště čp. 18, rolnický syn, padl v Srbsku v r. 1914.

Na válečná utrpení se nezapomínalo a nezapomíná, proto byl slavnostně odhalen dne 22. července 1922 ve Vyskytné památník padlým vojínům. Autorem je akademický sochař Antonín Bílek z Chýnova a stavěl jej kamenický mistr Matěj Pilný z boršovské žuly. V dalších letech se pak u pomníku konaly a konají vzpomínkové oslavy, dříve odvozy branců, probíhají zde i setkání rodáků a jiné akce.

*Nastaly nám doby zlé,
musíme jít do boje,
opustit svou dědinu,
nevrátit se víc domů.
Co jsem já se nastaral,
bych vás dítky vychoval,
nikdo se mě nezeptal,
zdali jsem vám chleba dal.
Nyní musím rukovat,
vás tu dítky zanechat.
Vaše očka a váš hlas,
nespatřím vás nikdy zas.
Až vám bude po letech
vyprávěti matička,
vzpomeňte si děti mé,
že jste měly tatíčka.*

Vzpomínka účastníka 1. sv. války legionáře Václava Vytisky, rolníka z čp. 2, jak je napsal do kroniky v roce 1919

Během let 1914–1918 muselo z naší obce 114 občanů opustit pluh či dílnu, a odejít do boje. Každý z nich mohl by vyprávět o nesčetném strádání těla a trýzni duše. Byli to otcové, synové, bratři, vnuci a milenci. Mnozí vraceli se po dlouhých 4 letech a jiní se ani nevrátili. Co tu drahých hlav a zlatých srdcí kryje nehostinná Sibiř, Itálie, Francie, Srbsko, Rumunsko. I našich 26 občanů položilo životy za svobodu své ujařmené vlasti, vždyť naše svoboda zrodila se těžce za velikých obětí, a každý z nás a i naši potomci jsou povinni být jejími strážci, aby již nikdy nebyla ztracena.

Kdy my, psanci bez domova, bez lásky, v nebezpečí živost v nehostinné cizině zapěli píseň „Kde domov můj“, plál v nás oheň bratrské lásky, národní svornosti a rty šeptaly tichou modlitbu k Bohu za svobodu vlasti. Svobodu jsme dosáhli!!! **Až naše hlavy budou odpočívát věčným snem, prosím já syny synů našich, buď každý strážcem svatých práv, od Šumavy až k Tatrám** chtěl bych zavolat!

Vzpomínky na 1. světovou válku a válečná korespondence

*Jan Dolejší píše manželce Anně
dne 2. dubna 1915:
Tomsk, Rusko*

Drahá Aničko!
Tak se přiblížily zase svátky a já jsem ještě od Tebe odloučen. Ani nevíš, jak se mi po Tobě stýská. Mám velkou starost, jak veškerou práci vykonáte. Dnes jsem byl také v evangelickém kostele a tak jsem byl potěšen a posílněn, že jsem i zde na Sibiři nalezl bratry a sestry ve víře...

*Václav a František Vytiskovi
a jejich švagr Jan Dolejší*

Fotka rodiny Jana Dolejšího, kterou mu poslala manželka na Sibiř

...zde již začíná sníh tát a blíží se jaro. Časy jsou krásné. Ach, kdybychom mohli již jet domů. Pozdravuji sestru, tetu, všechny domácí a známé. Naposledy Tebe a všechny děti, pozdravuje a líbá Váš Jan

Dcera Boženka píše otci Janu Dolejšímu dne 3. dubna 1916:

Drahý tatínku,
přijměte ode mě upřímný pozdrav a políbení. Každou chvíli si na Vás vzpomínáme a co děláte a jste-li zdrav. My jsme teď všichni zdraví. Pošlete nám také svoji fotografii. Dostal jste již naše fotografie? Málo lístků teď od Vás dostáváme. Poslední lístek od Vás jsme dostali je to asi 3 neděle datovaný 4. února 1916. Maminka Vám často píše. Mařenka už žvatlá, ale ještě neběhá. Francek Přádnů stále u nás mele. Když od Vás dýl nedostáváme lístek, tak maminka je celá zoufalá. Ještě jednou Vás zdraví a v duchu líbá dcera Božena

Jan Dolejší píše švagrovi Václavu Vytiskovi z Tomsku (Rusko) do Seminatinska (Rusko):

Milý Václave,

dne 10. 4. 1918 jsem vyjel z Topek a jsem nyní už v lágru. Matějka a Volf jsou tu se mnou. Jsem ale jinde nežli jsme byli v 14. roce. Baráky jsou tu pěkné a světlé. Nikdo z ruských vojáků u nás není a každý může svobodně ven. Tam, jak jsme byli ve 14. roce, jest také lágr, ale odtud už nesmí nikdo ven. Co se týče zdraví, nemohu ještě nic říci, neboť jsem tu teprve jedl jednou. Když jsme jeli sem, tak v Jurgě jsme uviděli celý vlak našich dobrovolců, jedou do Vladivostoku, kde na ně čekají lodě a pojedou do Ameriky. Mluvil jsem s jedním z Dobré Vody a vypravoval, že jich cestou mnoho zůstává zpět a mají obavy, že jich nepropustí přes hranice. A též říkal, že jsou opět zase zaprodaní. Příště Ti napíšu dopis a více Ti vysvětlím. Jenom mi brzy piš. Příjmy můj srdečný pozdrav. Ostávám Tvůj upřímný švagr Jan Dolejší.

Foto Jana Dolejšího v kožichu s dopisem ze Sibiře

Jan Dolejší píše manželce dne 11. září 1919 z Irkutsku:

Drahá Anno!

Dne 9. září t. r. jsem konečně obdržel dopis od Tebe, který jsi mi psala 19. 5. a od Jiřího ze dne 11. 6. t. r. Poslední lístek jsem od Tebe obdržel ze dne 23. prosince 1917 a od té doby jsem neměl o Vás žádných zpráv. Byl jsem proto silně znepokojen, ale nepřestával jsem na Tebe a děti myslet a vše jsem jen skládal na Boha a nepřestával jsem Jeho prosit, aby Vás chránil a zachoval. ...A když tak měsíc byl v úplňku a já se do něj tak zahleděl, jako dítě jsem v duchu volal: posvět' na mé drahé, když pokojně spí a zulíbej jich světlem svým za mě! Jen ta důvěra v Boha mě sílila v těch dobách nejhorších... Netušil jsem, že budu tak dlouho od Tebe odloučen a že budeme oba dva podrobeni tak těžké zkoušce.

...Překvapilo mě, že Sankotové, Pípal a Forman jsou již doma, ač jim toho ze srdce přeji a pozdravuji jich.

... Václav (Vytiska) jest v Novo Nikolajevsku a dopisujeme si spolu. Matějka

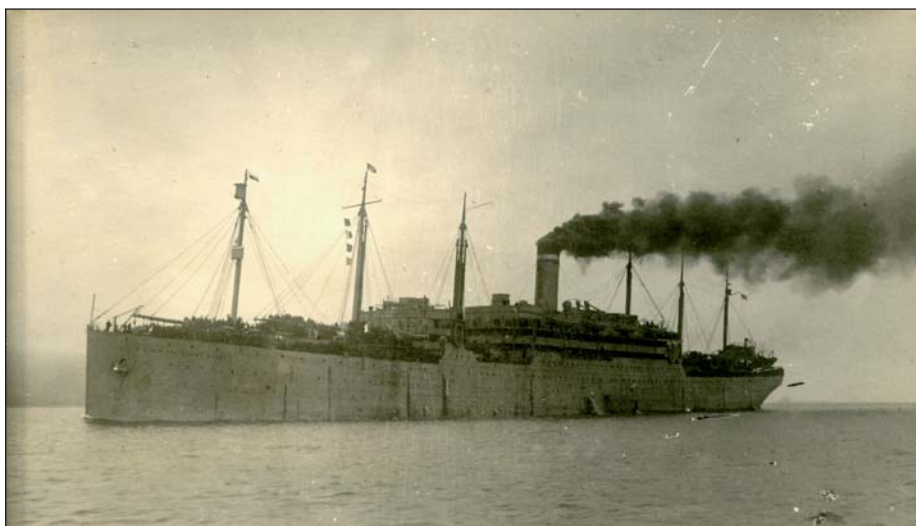

Foto Jan Dolejší v uniformě

Josef pracoval v uhelných dolech v Anževu, poslal jsem mu z Irkutsku již dva dopisy, ale nedostal jsem od něho odpověď a druhý dopis mě přišel zpět. Tak nevím, co je s ním, snad byl někam přemístěn. Začátkem srpna sem přijela naše delegace z vlasti, která mě sebou oba dopisy přivezla. Zde je slavnostně uvítali, konala se vojenská paráda, pořádali se v čest jejich koncerty, divadla, zábavy, přednášky a hostiny. Ale to je jenom povrchní. Zde jich s toužebností a netrpělivostí očekávali a chtěli od nich určitou odpověď, kdy nás odpraví domů. Vloni celý rok naši vojáci zde bojovali bez oddechu, a nyní chrání železniční koleje na vzdálenost několika tisíců verst, jsou místy v pustých místech

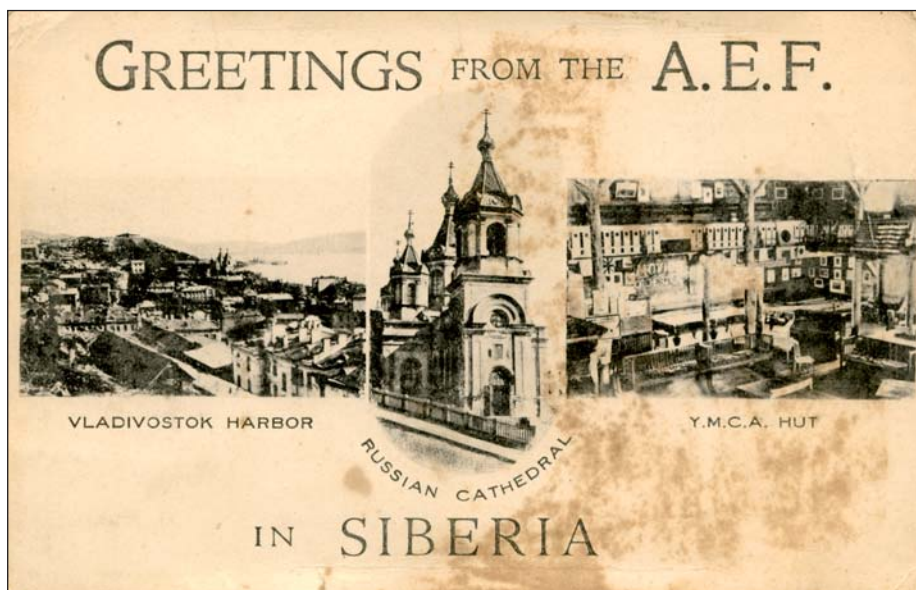

Foto skupina vojáků před odjezdem na frontu

Lod' Prezident Grant, kterou se vraceli z ruských legií

a v pralesích. Většina obyvatelstva není se zdejší vládou spokojena, a zejména pracující lid. Stále má v paměti, jak jej dříve páni utiskovali, hoří touhou se jim pomstít, a proto se organizují v takové tlupy ozbrojené ...

Pohlednice pozdrav ze Sibiře – Vladivostoku

Další dopis Jana Dolejšího ze dne 14. října 1919

Draze milovaná ženo a děti!

Především přijměte ode mne můj srdečný pozdrav a v duchu vřelé políbení. Já jsem díky bohu tak trochu zdravý a dosti by se mně dobře vedlo, až na tu hroznou touhu po Vás a po domově. Již mě to vše unavuje a v noci často nemohu spát. Ale co dělat, nic mně nepomáhá a zůstává jenom otupět a očekávat jako už těch zašlých pět let. Kladu si aspoň za veliké štěstí, že od Tebe, drahá Anno, obdržuji dopis, který mě hodně uspokojil a potěšil, a tak s novou nadějí pohlížím do budoucnosti. Také už jsem Ti o tom vícekrát psal. Snad nyní dostáváte odtud ze Sibiře pravidelně a častěji poštu. My zde všichni čekáme toužebně na odjezd do vlasti, ale jde to s námi jaksi tuze pomalu. Odjezd náš ze Sibiře jest prý už navržen, ale jsou prý jenom technické překážky. Jedná se jenom o získání loďstva na dopravu po moři. Než na to se tu pohlíží rozdílně. Každý i ten nejhlopější ví, že ty obtíže hlavně záleží od milosti spojenců... Odbývají se zde 2x měsíčně komise, kde se zkoumá zdravotní stav a po uznání jako neschopní odesílají se do Vladivostoku, odtud se pak dopravují do vlasti. Já jsem však na komisi připuštěn nebyl. Zůstává

Drahy Jeniku! 8/4 Dne 2 ledna 1917.
 Svátky z nový rok jsme trávil smutně bez Tebe.
 Daí ale Pan Bůh se jistě přivstí budem pohromadě
 Shromáždili jsme např. vřelosti je. Nemohu Ti napoat
 jaký bol a smutek stále ach stále mě obklíčuje.
 Vízi Ti Bůh nebeský zdraví a sílu dává a šťastně
 k nám navrátiti dal. My jsme vřickni zdraví
 melem stále daří se nám doiti dobře. V Praze
 i v Křepácku jsou zdraví. Tež rodině Matejky
 (Josefo) se daří dobře. Podravnij ho ode mě. Poabala
 jsem Ti 100 Kč a dva telegramy. Peníze v listopadu
 v telegramu po svátech. Jen si pís já o peníze bídu
 nemám. Pipal je tež živ a fise. My tet od Tebe
 málo listků dostávame. Ideav a libá Ti Tvá
 verna otma.

Korespondenční lístky

Drahá Aničko!
 Stanijsa Topki, 31/III 1918.
 Vzpominám v těchto velikonočních postcích na Tebe a je mi tak těžko u srdce.
 Jak rád bych se vrátil k Tobě a dětem. Žda se má, se jsem ad sestál o 10 let
 lew předu, ale myslím si, když bych uviděl Tebe, děti, se bych ras omládl.
 jsem snad az přelís v něcom dělnický. Tráve dnes jsem od Tebe dostal 2 listky
 člámkas si předatavit, jak má vědy, práce a posili. Karmontilo mě, se je
 ofet byla nemocná, a děkuji Bohu, se Tež ofet podravnil. Ja vědyky mam
 jakási tušení a má byva při tom strašně těžko. Ji nemohu rde být vesely
 jako drci i když bych chtěl. Trávití mě potičila Tvá posnámka, se nosič ochle,
 děmí by bylo radostné a šťastné. Ja vědyky prošel se se i se Tebe, ady nám
 Těm dal obemas sílu k přemáhání a pokusění, ja věčil a moje víra nebyla
 zřaměna. To radostné vědomí nám bude ovocem. Všeck byl Ti mohl mo,
 ho vypravovat. Mnoho jsem rde račil prostraněti a nástku od něčto
 mysl. Se nánda českého mě rde vyhaovali. A práce pravda byla a
 jeť na me stras a ja od ni nemohl nastoupit a nerastupil. A byl jsem
 sám. Zachoval jsem si dobré svědomí a čest má nevi proskov nena.
 Podobenky Marenky, Jenička i abufiny od p. foráve jsem obdržel
 a těším se a nimi. Tento týden odjíždím do Barmas. Tež Bůh, aby
 to bylo poslední stahování a potom ras jen šťastně - k domov.
 Podravnij Těm, domáci, všech přátel a známých. Zvláště tet na for
 i v něčto v Opavě. Děti i Tebe obeláste libá Tvá manžel Jani.

mně mnoho hořkosti v srdci, ale lépe spravedlivě trpěti. Snad se také budou naše části pohybovat od Irkutska, dále na východ až k Vladivostoku. První pluk minulý týden už odsud odešel. Ale našich vojnů je tu moc třeba. Kde jsou naše části, jest tam klid a pořádek, jakmile odněkud vytáhneme paty, již přijdou bolševici a hned nepořádky. Mnozí Rusové čekají, až odjedem, druzí zas nás tu chtějí udržet stůj co stůj, a naše lidi už to vše unavuje, nemají chuti více bojovat, a jenom se brání, když jsou napadeni. Tělesně i duševně jest už skoro každý zdrcen, až na ty, kteří mají přístup k mnohým pramenům, kde mohou čerpat prostředky k svému obohacení a prostopášnému životu. Každou chvíli jest některý voják zabit a co jich stále pomírá. Ach, co už tu padlo životů. Kdy už bude tomu všemu konec? Jest třeba prositi, aby Pán utišil tuto bouři válečnou a navrátil nám mír a pokoj. Peníze zde nemají téměř žádnou cenu, následkem čehož jest hrozná drahota, zejména potřeb, které se sem dováží z cizích států. Pracující lid nemůže vydělat tolik, aby se slušně oděl a živil, a přechází stále k veřejné nespokojenosti.

...Opět tu začíná zima, a já se jí vždy tak bojím. Loni jsem byl stále v teple, a tak mě letos nohy tak nebolely. Když už jsem jich šťastně překonal tolik, snad i tuto přečkám... Ostávám Tvůj věrný manžel Jan

Dopis manželky Anny Dolejší manželovi na Sibiř ze dne 10. února 1920

Drahý Jeníku!

Tak toužebně Tě stále očekáváme, ale nemůžeme se dočkat. Vždy když slyším, že jede některý oddíl legionářů domů, myslím, že budeš mezi nimi. Ale jenom zklamání. Ó, jak je mi vždy hrozně! Což se té šťastné chvíle nedočkám?

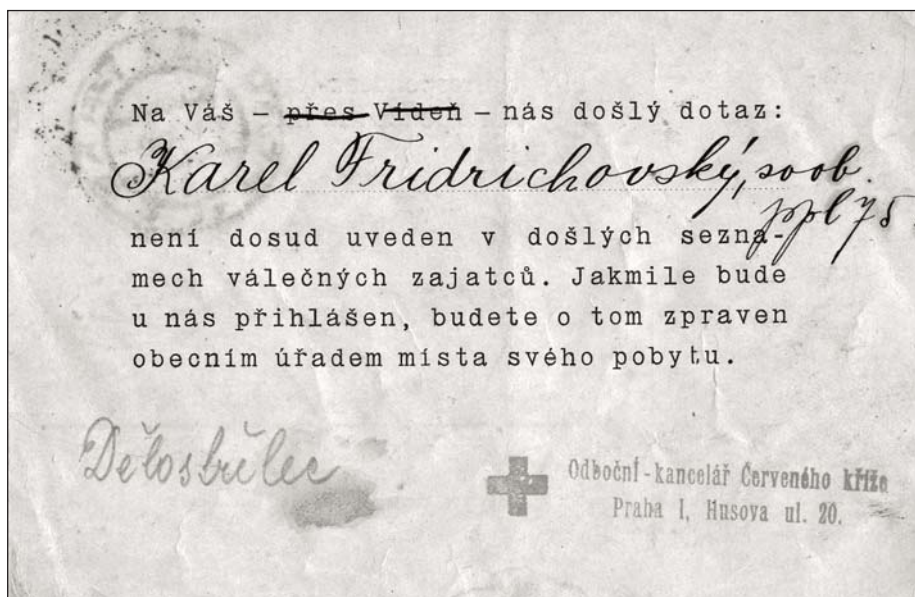
Věřím pevně, že Bůh vyslyší moje a Tvoje prosby. Dostali jsme od Tebe poslední dopis 7. t. m. psaný 17. listopadu 1919. Při čtení jej sevřelo se mi srdce bolestí nad Tvým duševním utrpením. Věř, že Ti Pán dá vše šťastně přečkat, nesmíš se tak trápit, když Ti Bůh dává zdraví, vše přežiješ a to naše shledání bude tím radostnější. Domov Ti nahradí vše, nic nebude kalit naší spokojenost jako mnohé!! Jsme všichni zdraví, děti chodí do školy. Anna

Dopis Karla Fridrichovského ze 17. května 1915 manželce

Drahá ženo a děti,
přijměte ode mne srdečný pozdrav a vřelé políbení. Jsem díky Bohu zdráv a nemohu se dočkat nějakého dopisu od Tebe a je mi velice líto, že se mi nedostává od Tebe jakékoli zprávy. Každý dostává dopisy od známých a přátel, jenom já od nikoho nic, ačkoliv Vám píšu každý den. Nikdo z Vás nemá ponětí, jak je zde každému každá zpráva od svých milá, jak se člověk potěší, jak okřeje, zvláště když je člověk odkázán sám na sebe a je zde uprostřed hrubé soldatesky, která nezná v ničem mezí, takže je zde člověk tak otrlý. Každý jest pln hmyzu, kamarádství žádné, každý se snaží urvat pro svou osobu,

16/6 15.
Drahá ženo a děti!
Přijměte můj srdečný pozdrav a vřelé políbení. Jsem díky Bohu zdráv. Těpovně vám stále na Vás jak se těm u vás máte a jste-li zdraví. Divím se že mi nic nepíšeš, já píš Ti vám stále každý den. Jsme potěšeni se setkáním z Castorina, spíme teď společně ovšem je jenom někdy a málo. Syni je teď jsme v záloze tak láze jsme si trochu odpočinuli, jak dlouho to bude trvat vám nám radíme. Píš mi teď ano?
Lobovi a libá Vás věrně váš Karel

co se dá. Dost dlouho jsem se chránil co nejdéle, bych obstál proti drobnému hmyzu. Ale dále to nešlo a konečně jsem je dostal také. Takže ke všem útrapám ještě tohle. Ovšem jich nemám mnoho, ale přece se zase sem tam začínají objevovat. Máme prý jetí dolů, kde rostou pomeranče. Nevím však, zda je to pravda. Nyní již 5. týden jsme na jednom místě, v záloze, takže jsme si trochu oddychli. Jsme utábořeni v lese, večer vždy pošlem jednoho pro cigarety do města nebo vesnice. Jest tady všechno děsně drahé, poněvadž je nás tady mnoho.

Pište mi, zdraví a líbá Vás Karel.

Ze vzpomínek Marie Bobkové na dědu Karla Fridrichovského

Karel Fridrichovský, můj děda, se narodil ve Vyskytné čp. 51 (u Podrázkých-Štěpánů). Jeho otec Josef Fridrichovský byl kolářem a matka Kateřina byla rozená Svobodová. Měli hodně dětí (Františka, který odešel do Ameriky, vzal si tam Češku a žil v Nebrasce, Jana, který měl truhlářskou dílnu v Jihlavě, dále Karla, mého dědu, pak Jaroslava, Antonína a Josefa). Otec Josef však zemřel na španělskou chřipku a matka Kateřina se podruhé vdala za Štěpána a měli ještě další tři děti.

Karel, můj děda, se v 15 letech šel učit truhlářem do Jihlavy ke svému staršímu bratrovi. V Jihlavě se seznámil se svou pozdější manželkou, která byla dcerou kožešníka v ul. Matky Boží v Jihlavě. Oženil se s ní 9. února 1907, bylo mu 25 let a tři roky žili ještě v Jihlavě, kde se jim narodily dvě děti. Našetřili si zde nějaké peníze, protože se chtěli osamostatnit. Pak se odstěhovali do Vyskytné, kde bydleli v malé chaloupce za čp. 4 (Burianovi) a začali stavět u silnice na Nový Rychnov domek, který byl na tehdejší dobu poměrně moderní. Ale také se ještě hodně zadlužili. Pozemek i dřevo na stavbu odkoupili od církve, které v té době patřily téměř veškeré pozemky za farou směrem na Jankov. Ve Vyskytné se pak v roce 1910 narodil můj otec, Karel Fridrichovský.

V červenci 1914 vypukla válka, s čímž mladí manželé nepočítali a děda Karel musel narukovat. Babička byla z města, spíš dáma než hospodyně, neznala život na vesnici. Zůstala bez peněz, dá se říct, že živořila, byla na vše sama, těhotná, se čtyřmi dalšími dětmi. Chodila a prosila o pomoc u svých švagrových. Hodně jí pomáhala její jihlavská rodina. Vzali si její dceru Jarmilu do Jihlavy a umožnili jí vystudovat gymnázium, syna Jaroslava si vzal zase její bratr, který měl obuvnickou provozovnu v Terstu v Itálii a tak se Jaroslav naučil německy a italsky a pak pracoval u Bati až do odchodu do důchodu.

Můj tatínek Karel mi vypravoval, jak jednou babička někde sehnala trochu kukuřičné mouky a upekla z ní dva malé bocháňky, které schovala na skříň v místnosti, kde kluci spali. Oba (ve věku 5 a 6 let) měli hrozný hlad a tak se na skříň vyšplhali a oba bocháňky snědli a se strachem čekali, co se bude dít. Babička však kluky nijak netrestala, jen plakala, že nebudou mít ostatní děti co jíst.

Děda se už v květnu 1915 dostal do válečné řeže, první korespondenční lístek poslal 1. května, kde píše, že odjíždí na bojiště a neví kam. 24. května pak píše, že jsou někde u Haliče a poslední lístek přišel 16. června 1915 a víc se neozval. Dne 23. června přišel lístek od jeho velitele Karla Janouška z Ruska, kde oznamuje, že upadl do ruského zajetí. V té době byl bratr babičky Jaroslav v Kijevě (jako zajatec, ale pracoval, zřejmě překládal, na nějakém úřadu) a snažil se vypátrat jeho pobyt, požádal i ruské „gubernéry“, aby mu pomohli v pátrání, ale nic se nedozvěděl. Hledali ho přes Červený kříž, přes zajatecký oddíl Českého červeného kříže, zkrátka se ztratil. Po válce vypravoval Světnička z Častonína, který byl spolu s ním u dělostřelců, že děda šel na hlídku, a když ho šel další voják po hodině vystřídat, tak jej nenašli. Říkal, že ruští zvědové vojáky zajali, vyslechli je (kolik je jich, jaké mají zbraně) a pak je zabili a hodili do bažin. Po této příhodě pak již začali velitelé posílat na hlídku vždy dva vojáky. Víc jsme se o dědovi nedozvěděli.

Když bylo jasné, že se děda již nevrátí, snad švagr, který pracoval na Magistrátu v Jihlavě, se postaral, aby dostala babička trafikou. Tato ji pak docela slušně živila až asi do roku 1950. Také si přivydělávala tím, že si brala do domu různé podnájemníky, několik let byla v domě umístěna škola. I když babička neznala zemědělské práce, neznala chod vesnického života a raději by četla či chodila do divadla, než chovala slepice či prase, musela být velmi statečná, aby dokázala přežít a udržet rodinu. Zatím co děda umřel v plné síle ve věku 33 let, babička se dožila 95 let.

Vzpomínky Josefa Hrona ze Strítěže pod Křemešníkem na dědu

Vojáci se vraceli domů ke svým rodinám po čtyřletých útrapách ve válce. I můj děda se vrátil ze zajetí ze Sibiře. Když ho babička viděla z okna, že jde olším k chalupě, vyběhla prý mu v punčochách naproti, nedbajíc toho, že už je prosinec a všude je sníh. Všechny čtyři děti se ho bály a nechtěly k němu ani blíže, protože ho neznaly. Babičce chuděrce odlehlo. Za ta léta války užila starostí a dřiny na polích a ještě se strachovat o jeho život.

Na jaře příštího roku sehnal děda dvě lipky a s malým Pepou, mým tatínkem, je zasadili do meze při cestě ke Strítěži. Dříve vedla hlavní cesta z Kamenicka do Strítěže okolo Novákova mlýna přes kopec. Na kopci stojí křížek a z každé strany děda zasadil lipku. Jedna však uschla a z druhé vyrostla krásná lípa. Má košatou korunu a v létě, když kvete, je plná bzučících včel. Když ještě chodívali poutníci na Křemešník, v jejím stínu rádi odpočívali.

Děda také vyprávěl, jak byl zajat celý regiment rakouského vojska ruskými vojáky. Nastala dlouhá, nekonečná cesta vlakem na Sibiř. Trvala celých 28 dní, všude, kudy projížděli, jen samé lány polí, vesnice viděli jen zřídka.

Když dojeli na místo, přijeli si pro ně ruští sedláci s koňmi. Každý si vzal dva nebo tři vojáky na práci. Náš děda se dostal se svým kamarádem Edou Pospíchálem ze Strměch k jednomu sedlákovi, a byli moc rádi, že jsou pohromadě. Už se těšili, že budou za chvíli ve vesnici a že tomu cestování bude konec. Jenomže pět hodin trvalo, než se dostali do vsi. Chalupy byly všechny stejné, do kruhu stavěné a naši hoši se divili, že si každý svou chalupu pozná. Ve světnicích byla podlaha z kulánů a všude velké pece.

Selka vojáky hned pohostila, dala na stůl mléko a krásný bílý chléb. Nůž však na stůl nedala a ukazovala, že musí chléb lámat přes roh stolu. Naši hoši se tomu smáli a každý si vytáhl svůj nůž a ukrojil pořádný krajíc. Selka se sedlákem zůstali jako přimražení, jen po sobě pokukovali a čekali, co se

Josef Matějka, Branišov

Josef Koch

bude dít. Když se hoši najedli a nože schovali, teprve přinesl sedlák z komory nůž a ukazoval, že měli strach, aby je Austriaci nepodřezali. Oni ani nevěděli, z kterých národů se Rakousko-Uhersko skládá a že my Češi jsme také Slované. Hoši se brzy naučili rusky a vyprávěli jim o Čechách.

Děda se vždy divil, jak ruské ženy dokázaly příst vlnu. Vřetánko měly pod paží a nit předly jako prst silnou. Z toho potom upletly takové pytlíčky a punčochy byly hotové, prý krásně hřály. Také vlněné látky si doma na tkalcovských stavech tkaly. Potom je jednoduše sešily a měly sukně hotové. O módu se moc nestaraly, hlavně že měly teplé oblečení. Dlouhé kožichy se nosily ve všední den i ve svátek.

Také s vařením si ženy nedělaly mnoho starostí. Jahelná kaše, do ní kousek špeku, to byl každodenní oběd. Jenom někdy selka upekla bliny, něco jako naše lívance. Hlavní a všude byl chléb a ten se pekl každý den. Byl pšeničný a brzy vyschl, proto žádné zásoby nedělali. Vše vařili v peci a hrnce vytahovali vidlicemi.

V té vesnici měli nouzi o vodu. V zimě nosili do kuchyně sněh a rozehrřivali ho. Děda vždy říkal, co to padlo sněhu na pět litrů vody, že byl prý sněh vymrzlý. Pro pitnou vodu se muselo chodit daleko ke studni. Tuto práci měly na starosti ženy. Byly prý ve vožení vody nepřekonatelné. Hodily si přes rameno klacek se dvěma vědry a na koni dojely ke studni. Rumpálem naplnily vědra, skočily na koně, ze země si daly vědra přes rameno a tryskem jely domů a ani kapku nerozlily. Kdyby bývaly jely pomalu, tak by se kolébaly a vodu by vylily.

Děti spávaly na peci v kožešinách. Žádné peřiny nebylo nikde vidět. V každé chalupě samé kožešiny a malý polštářek z peří byl velikou vzácností. Musíme si uvědomit, že to vše bylo ještě za cara.

Vznik samostatného Československa

Co by bylo, kdyby nevznikl samostatný stát?

Kdyby 28. října 1918 nevzniklo Československo, tedy kdyby první světová válka nedopadla tak, jak dopadla, případně kdyby vůbec neproběhla, zůstala by pravděpodobně naše země součástí Rakouska-Uherska. Ve škole bychom se učili úplně jiný dějepis a zeměpis, zřejmě bychom všichni mluvili plyně německy a čeština by možná byla jen jako volitelný předmět. Možná by mezi tím také proběhlo nějaké další národní obrození spojené se snahou pozvednout češtinu, ale ta by zřejmě němčinu nikdy nepřeválcovala.

Proč jsme měli společný stát se Slováky?

Roli hrály důvody historické, strategické, také politické i ekonomické. Nově vzniklý stát měl zkrátka zahrnovat země svatováclavské koruny, tedy Čechy, Moravu a Slezsko plus Slovensko (zemi, kde žije nám velmi blízký slovenský národ), plus Podkarpatskou Rus.

Znak Československé republiky 1920–1961

Funkci provizorní vlády převzal tzv. Národní výbor v čele s pěti politiky nazývanými „muži 28. října“ a to Alois Rašín, Antonín Švehla, František Soukup, Jiří Stříbrný a slovenský politik Vavro Šrobár. Národní výbor vydal 28. října 1918 své první provolání:

„Lide československý! Tvůj odvěký sen se stal skutečností. Stát Československý vstoupil dnešního dne v řadu samostatných kulturních států světa“.

Prvním prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk.

*Čechy krásné, Čechy mé,
duše má se touhou pne,
kde ty naše hory jsou
zasnoubeny s oblohou*

Andante con moto. M. M. ♩ = 88.

V Praze, dne 1^{ho} srpna 1860

J. Straußer

Použití materiály:

Matrika narozených Vyskytná, Branišov, Sedliště r. 1872–1897

Matrika oddaných Vyskytná r. 1882–1945, Branišov r. 1816–1945, Sedliště r. 1875–1942

Brožura obce Vyskytná „Z kroniky času“ – Události z let 1914 až 1922 ve Vyskytné a okolí, rok vydání 2008

Kronika obce Vyskytná r. 1915–1952

Rodinný archiv Litomiských, Dolejších, Fridrichovských, Veseckých

Internet – otevřená encyklopedie WIKIPEDIE

1. (https://cs.wikipedia.org/wiki/první_světová_válka)

2. (https://cs.wikipedia.org/wiki/československé_legie)

Vojenské písně ze Sbírký Fr. Štěpána čp. 55

Časopis Mateřídouška č. 1/2017

Z kroniky času

vzpomínky na události před 100 lety

Vydala Obec Vyskytná v roce 2018

Sazba a tisk

Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s r. o.

www.ntp.cz